

I. Potrzeba i cel regulacji

Dane dotyczące statusu osób eksponowanych politycznie (skrótowo: „**PEP**”), znajdują się obecnie w różnych rejestrach prywatnych, prowadzonych przez szereg podmiotów gospodarczych na rynku polskim, ale też i zagranicznym. Istniejące rejestry są najczęściej wykorzystywane przez instytucje finansowe do przeprowadzania oceny ryzyka związanego z danym klientem jak również w celu umożliwienia prowadzenia kompleksowego monitoringu transakcji pomiędzy klientami instytucji finansowych, pod kątem procedur przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu.

W obecnym porządku prawnym, kwestia definicji elementów zbioru jakim jest kategoria osób eksponowanych politycznie, dokonywana jest każdorazowo przez daną instytucję finansową lub podmiot świadczący usługę udostępnienia bazy danych w tym zakresie. Proces definiowania statusu osoby eksponowanej politycznie opiera się na właściwych dyrektywach unijnych w sprawie przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowania terroryzmu jak również na rekomendacjach zarówno **KNF** jak i **EBA** (Europejski Urząd Nadzoru Bankowego). Powyższe źródła rekomendacji i przepisów prawa wywodzą się zasadniczo z dokumentów opracowywanych przez Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy („**FATF**”) – tj. organizację międzyrządową, utworzoną w celu koordynacji i wypracowywania standardów w ramach procedur przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

Konstytucja RP stanowi o tym, że jawność jest jedną z najistotniejszych wartości życia publicznego. Nakazuje pełną jawność finansów partii politycznych (art. 8 ust. 2). Szeroko normuje też prawo obywateli do informacji o działalności władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne (art. 61 ust. 1). Niestety nie od dziś wiadomo, że przepisy te są nieadekwatne do obecnej rzeczywistości politycznej. Brakuje m.in. jawności odnoszącej się do procesu nominacyjnego w spółkach skarbu państwa, które stały się politycznym łupem, do których powoływani są znajomi i współpracownicy osób pełniących funkcje polityczne.

W intencji autorów projektu, utworzenie publicznego rejestru osób eksponowanych politycznie ma zmierzać do:

- 1) ujednoczenia standardów w zakresie definiowania osoby eksponowanej politycznie;
- 2) centralizacji zakresu i sposobu gromadzenia danych dotyczących osób sprawujących kluczowe funkcje publiczne;
- 3) ułatwienia nadzoru publicznego nad procesem powoływania członków rad nadzorczych i zarządów spółek Skarbu Państwa, w zakresie zwiększenia transparentności procesu decyzyjnego oraz możliwości pełnego przedstawienia przyczyn powołania danej osoby na daną funkcję,

- 4) wskazanie na okoliczności budzące wątpliwości co do wyboru przy braku spełnienia kryterium kompetencji merytorycznych – w przypadku figurowania nominata w rejestrze;
- 5) umożliwienia dostępu do zbioru danych dotyczących osób ekspozowanych politycznie, wszystkim zainteresowanym, poprzez utworzenie możliwości wglądu w dane za pomocą środków masowego komunikowania, na zasadach podobnych do obecnego systemu Krajowego Rejestru Sądowego w zakresie danych dotyczących spółek;
- 6) w szczególności, umożliwienia dostępu dla dziennikarzy na potrzeby wzbogacenia debaty publicznej o wiarygodne i rzetelne dane dotyczące działalności osób ekspozowanych politycznie, bez konieczności poświęcania niewspółmiernych do efektu, środków i czasu niezbędnych obecnie do ustalenia sieci zależności pomiędzy osobami ekspozowanymi politycznie,
- 7) umożliwienie sprawnego oraz ciągłego monitoringu transakcji finansowych partii politycznych, finansowania kampanii wyborczych osób piastujących najwyższe stanowiska państwowe.

II. Sposób regulacji

Wprowadzona zostanie nowa ustawa o Krajowym Rejestrze Osób Ekspozowanych Politycznie, a także zmianie ulegną następujące akty normatywne:

- 1) Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U.2021.1132 t.j. z dnia 2021.06.24);
- 2) Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U.2021.112 t.j. z dnia 2021.01.18);
- 3) Ustawa z dnia 9 maja 1996 r. o wykonywaniu mandatu posła i senatora (Dz.U.2018.1799 t.j. z dnia 2018.09.20);
- 4) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U.2021.1372 t.j. z dnia 2021.07.27);
- 5) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U.2020.920 t.j. z dnia 2020.05.25),
- 6) Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U.2020.1668 t.j. z dnia 2020.09.29),
- 7) Ustawa z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Radzie Ministrów (Dz.U.2021.178 t.j. z dnia 2021.01.28).

III. Zakres przewidywanej regulacji i zasadnicze kwestie wymagające uregulowania

1. Założenia ogólne

Projektowane zmiany prawne mają na celu:

- 1) określenie zasad funkcjonowania Krajowego Rejestru Osób Ekspozowanych Politycznie;
- 2) utworzenie i wdrożenie następujących funkcjonalności rejestru polegających na możliwości wyświetlenia w ramach formularza na stronie internetowej rejestru:
  - a) danych identyfikujących osobę fizyczną oraz pełnioną przez nią funkcję,
  - b) oświadczenia majątkowe osoby ekspozowanej politycznie (kolejne od początku pełnienia funkcji publicznej) każde osobno w formacie pdf,
  - c) imiona, nazwiska oraz numery PESEL wstępnych pierwszego stopnia a także zstępnych pierwszego stopnia względem osoby ekspozowanej politycznie, ponadto analogiczne dane dotyczące krewnych drugiego stopnia linii bocznej (rodzeństwo), jak również imię, nazwisko i numer PESEL małżonka/ki osoby ekspozowanej politycznie,
  - d) imiona, nazwiska oraz numery PESEL osób z którymi dana osoba ekspozowana politycznie zasiadała w zarządach lub radach nadzorczych osób prawnych (wraz ze wskazaniem ich numeru KRS), na przestrzeni ostatnich 8 lat.
- 3) na potrzeby zmian w procedurze obsady stanowisk w spółkach SP, przewidziany do powołania odrębną ustawą Komitet Nominacyjny, odbierałby oświadczenia od kandydatów o występowaniu lub braku występowania powiązań z osobami widniejącymi w rejestrze.

2. Założenia szczegółowe

- 1) W zakresie zdefiniowania pojęcia osoby ekspozowanej politycznie:
  - a) należy dokonać kalkulacji liczby osób objętych obowiązkiem, opartej o ustalone w praktyce rynkowej, czynniki ryzyka,
  - b) kalkulacja powinna oprócz innych czynników ryzyka uwzględniać czynnik „możliwości podejmowania osobiście lub łącznie z innymi osobami rozstrzygnięć dotyczących mienia państwowego lub samorządowego oraz wpływu na stanowienie prawa lub jego wykonywanie” – jako podstawowe kryterium uzyskania statusu osoby ekspozowanej politycznie,

c) po dokonaniu wstępnej kalkulacji oraz zastosowaniu kryterium „wpływu na decyzje polityczne i administracyjne”, o którym mowa w lit. b) powyżej, należy uzupełnić listę funkcji określonych jako ekspozowane politycznie, tak by znajdowały się na niej osoby sprawujące następujące funkcje:

- posłowie i senatorowie,
- sędziowie i prokuratorzy,
- premier, ministrowie, sekretarze stanu, podsekretarze stanu, dyrektorzy departamentów w adm. rządowej oraz wojewodowie,
- osoby wchodzące w skład organów decyzyjnych partii politycznych otrzymujących subwencje z środków publicznych,
- osoby pełniące kierownicze funkcje w urzędach centralnych i ich zastępcy (a w przypadku organów zarządzanych przez wieloosobowe organy – wszyscy pełniący w nich funkcje w ramach tego organu kolegijskiego),
- szefowie służb mundurowych (na szczeblu centralnym) oraz ich zastępcy (należy dokonać wyłączenia obowiązku publikowania danych krewnych i małżonka)
- członkowie zarządów oraz rad nadzorczych spółek Skarbu Państwa na dzień wejścia w życie ustawy o niniejszym rejestrze,
- osoby pełniące funkcje w zarządach oraz radach nadzorczych spółek należących do jednostek samorządów terytorialnych na dzień wejścia w życie ustawy o niniejszym rejestrze,
- dyrektora Lasów Państwowych oraz dyrektorów Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych,
- osoby pełniące funkcje w organach samorządu terytorialnego zarówno wykonawczych jak i stanowiących prawo miejscowe (rady gminy, powiatu oraz sejmiki wojewódzkie),
- osoby orzekające w samorządowych kolegiach odwoławczych.

2) W zakresie dotyczącym funkcjonowania Krajowego Rejestru Osób Ekspozowanych Politycznie zakłada się:

- a) określenie podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie rejestru (rekomendowane sądy rejonowe),
- b) określenie zasad dokonywania wpisów oraz wykreśleń,
- c) określenie zasad bezpieczeństwa danych,

- d) określenie zasad udostępniania danych gromadzonych w ramach rejestru,
  - e) uregulowanie kwestii dotyczących technicznego utrzymania rejestru (jak w przypadku KRS).
- 3) W zakresie dotyczącym sposobu gromadzenia danych, zakłada się określenie:
- a) mechanizmu centralizacji gromadzenia i przechowywania oświadczeń majątkowych osób ekspozowanych politycznie (pełniącym funkcje publiczne) oraz możliwości udostępniania ich w całości w formacie pdf na podstronie rejestru dotyczącej osoby, która jest objęta obowiązkiem wpisu,
  - b) pozyskiwania danych na potrzeby rejestru z innych istniejących rejestrów (np. KRS – Rejestr Przedsiębiorców),
  - c) zasad udostępnienia usługi elektronicznej pozwalającej na powszechny dostęp do danych zgromadzonych w rejestrze, w czasie rzeczywistym oraz w sposób pozbawiony opłat.
- 4) W zakresie dotyczącym obowiązków osób ekspozowanych politycznie:
- a) należy ustanowić obowiązek dostarczenia danych określonych w ustawie w formie formularza przez osobę ekspozowaną politycznie w terminie powiązanim z obowiązkiem złożenia oświadczenia majątkowego związanego z objęciem funkcji publicznej:
    - wskazania pełnionych funkcji w spółkach kapitałowych w okresie 8 lat od objęcia obecnej funkcji publicznej,
    - wskazania wstępnych i zstępnych pierwszego stopnia, małżonki lub małżonka oraz krewnych drugiego stopnia linii bocznej (rodzeństwo);
  - b) należy także ustanowić sankcje karne i dyscyplinarne za niedopełnienie obowiązku, opóźnienie oraz złożenie fałszywego oświadczenia we wniosku o wpis do rejestru.

IV. Termin wejścia w życie.

W intencji autorów projektu wejście w życie projektu nastąpiło by po zakończeniu się roku kalendarzowego w ramach którego projekt został przyjęty tak by przepisy w nim zawarte obowiązywały od 1 stycznia roku kolejnego.

W przypadku przyjęcia ustawy w drugiej połowie roku (po czerwcu) należałoby dodatkowo ustanowić wydłużony okres przejściowy na dokonanie wpisów osób spełniających kryteria otrzymania statusu osoby ekspozowanej politycznie po raz pierwszy.

V. Informacje dodatkowe

1. Konsultacje publiczne

W ramach konsultacji publicznych i opiniowania projekt zostanie skierowany do właściwych rzeczników interesu publicznego, szeregu podmiotów publicznych i prywatnych, w szczególności związanych z rynkami finansowymi. Wyniki konsultacji zostaną omówione po ich zakończeniu.

2. Zgodność projektowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej

Założenia projektu ustawy nie naruszają przepisów obowiązujących w Unii Europejskiej.